

grenzeloze, imperialistische uitbuiting door hedendaagse, burgerlijke antropologen in de kaart werd gespeeld? De zaken liggen echter niet zo eenvoudig en elke sociale filosofie kan zo geïnterpreteerd worden dat zij bepaalde, onaangename, onbedoelde gevolgen heeft. (Met uitzondering van die filosofieën die het onaangename tot doel hebben). De parabels van Christus die ons tot een deugdzaam leven moesten opwekken vormden de ruggegraat van de handboeken der inquisitie en Rousseau's algemene wil vormde het uitgangspunt voor Saint-Just en Robespierre om mensen naar de guillotine te voeren. Ik wil niet ontkennen dat mensen verantwoordelijk zijn voor de ideeën die zij ontwikkelen, maar de relatie tussen ideeën en politiek handelen is gekompliceerder dan Bee vermoedt en vereist eigenlijk een analyse in een ander boek.

Een andere moeilijkheid die Bee onvoldoende onderkent is de inhoudsverandering waaraan begrippen in de loop van hun carrière onderworpen zijn. Volgens mij hanteert Bee een 20ste eeuwse rasbegrip bij het bespreken van de 19e eeuwse antropologen. Freeman heeft onlangs echter aangetoond dat het denken over evolutie van Spencer eerder Lamarckiaans dan Darwinistisch is (Freeman, 1974). Dit betekent dat er een intiemere relatie bestaat tussen de biologische, ekologische en kulturele aspecten van het leven dan in een neo-Darwinistische theorie, die een grotere autonomie aan de biologische factor toekent. En daardoor wordt de optimistische houding die sommige 19e eeuwse rascisten innamen begrijpelijker. Het perfectioneren van de rassen is mogelijk door de juiste omstandigheden te scheppen. Wanneer Bee dan ook schrijft dat het verwisselbare karakter van 'ras' en 'cultuur' bij deze antropologen de verwarring nog groter maakt, dan komt dat omdat hij de eigenaardigheid van hun rasbegrip niet onderkent. Bee moderniseert Tylor wanneer hij schrijft: 'Tylor, ... cited the savage's lack of the 'larger experience' of civilized cultures — a difference that is not clearly the result of 'savage' genes'. (Bee, 1974, 57). 'Wilde' genen? Voor zover ik heb kunnen nagaan komt het woord genen in het werk van Tylor niet voor en dat kan ook eigenlijk niet omdat de principes van de moderne genetika pas na 1890 bekend raakten. Eenzelfde neiging tot modernisering vindt men ook bij zijn inleiding tot Marx, die hij laat aanvangen met een programmatische zin als 'for Marx, man was a social animal whose consciousness was first and foremost shaped by relations with other men' (Bee, 1974, 32). Marx komt hier als een etholoog avant la lettre over het voetlicht, wat volgens mij aan de specifiek 19e eeuwse kontekst van zijn denken te kort doet.

Met het voorafgaande heb ik willen aangeven dat de historische achtergrond niet zorgvuldig genoeg onderzocht is. Een studie over theorieën van socioculturele verandering sinds 1750 dient ook te benadrukken dat de werkelijkheid en het begrippenapparaat veranderden.

Geraadpleegde literatuur: D. Freeman, The evolutionary theories of Charles Darwin and Herbert Spencer. In: Current Anthropology, Vol. 15, no. 3, september 1974.

H. Tromp

Bij de redactie ter bespreking binnengekomen publikaties

De redactie behoudt zich het recht voor titels te selecteren voor kritische bespreking.

Belinfante, A. D., *De utopie is een gevaarlijk wapen. Denken over verdraagzaam-*

- heid. Amsterdam: Wetenschappelijke Uitgeverij, 1974.
- Van den Berg, J. Th. J., H. A. A. Molleman, *Crisis in de Nederlandse politiek*. Alphen: Samsom, 1974.
- Beugels, P., B. Peper, *Knelpunten - harmonisatie welzijnsbeleid en welzijnswetgeving*. Den Haag: Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, 1974.
- Boskma, P., F. B. van der Meer, *Simulaties van internationale betrekkingen*. Groningen: Tjeenk Willink, 1974.
- Brunt, L., *Stedeling op het platteland - een anthropologisch onderzoek naar de naar de verhoudingen tussen autochtonen en nieuwkomers in stroomkerken*. Meppel: Boom, 1974.
- Centraal Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf, *Jaarverslag 1973*, Amsterdam, 1974.
- Commissie van samenwerking op maatschappelijk terrein in Gelderland, *Verlag over 1973*. Arnhem, 1974.
- Constandse, A. K., J. Nicolai, *Het centrumgebied van Lelystad*. Lelystad: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, 1974.
- Dekker, H., *Doelstellingen voor de maatschappijleer*. Assen: Van Gorcum, 1974.
- Van Enckevort, G., e.a., *Geschiedenis van het vormingswerk in citaten - 1. Volksontwikkeling en volksonderwijs tot 1850*. Groningen: Tjeenk Willink, 1974.
- Fetscher, I., *Modellen voor wereldvrede*. (oorspr.: Modelle der Friedenssicherung, 1972). Utrecht: Spectrum, 1974.
- Frieswijk, J., *Gemeentepolitiek en opbouwwerk. Een verkenning van de problematiek aan de hand van de gebeurtenissen rond het opbouwwerk in Heerhugowaard*. Deventer: Van Loghum Slaterus, 1973.
- Gemeente Utrecht, Bureau Sport en Openlucht recreatie, *Beleidsstructuren in de sport*. Utrecht, 1974.
- Giddens, A., *Max Weber over politiek en sociologie*. (oorspr. Politics and Sociology in the Thought of Max Weber. London, 1973). Meppel: Boom, 1974.
- Grubben, B. H. G. M., J. H. Hörchner, T. de Vries, *Consument en voorlichting. Een onderzoek naar de leesbaarheid van consumentenbladen en het gebruikmaken van consumentenvoorlichting in de lagere inkomensgroepen*. Wageningen: Landbouwhogeschool, 1974.
- Gutkind, P. C. W., *Urban Anthropology: Perspectives on 'Third World' Urbanization and Urbanism*. Assen: Van Gorcum, 1974.
- Hammet, S. L. (ed.), *The Nature and Purpose of Comparative Planning*. Delft: Technische Hogeschool, 1974.
- Hövels, B. W. M., G. Krijnen, *Functies van juristen - een onderzoek naar de werkkringen van juristen die in de periode van september 1947 tot september 1972 zijn afgestudeerd*. Nijmegen: Instituut voor toegepaste sociologie, 1974.
- Jaarboek van het Katholiek Documentatie Centrum*, 3. Nijmegen, 1974.
- Jacobs, E., *European Trade Unionism*. London: Croom Helm, 1973.
- Jolles, H. M., *De poreuze democratie. Een sociologisch onderzoek naar het inspraakverschijnsel*. Alphen: Samsom, 1974.
- Kernvraag*, Augustus, 1974, 46, (gewijd aan: Militair recht in discussie).
- Klein, P. W., *De Nederlandse Economische Hogeschool, 1963-1973*. Rotterdam: U.P.R., 1974.
- Koopmans, R., *Tegenspraak brengt ons verder - Over de strategie van de oppositionele beroepspraktijk*. Amsterdam: De Bezige Bij, 1974.

- Kraaykamp, J. J. H., *Als je voor een dubbeltje geboren bent . . . Een poging om, vanuit de praktijk van agogisch handelen, greep te krijgen op het probleem van sociale en culturele deprivatie*. Groningen: Tjeenk Willink, 1974.
- Lagerberg, C. S. I. J., G. J. Wilms, *Profile of a Commercial Town in West-Cameroon*. Tilburg: Tilburg University Press, 1974.
- Leendertz, W., F. J. de Jong, *Beknopte inleiding tot de ethiek*. Deventer: Van Loghum Slaterus, 1974.
- Van der Maesen, C. E., *Participatie en democratie. Onderzoek naar houding en mening van Amsterdammers met betrekking tot de plaatselijke politieke structuur*. Amsterdam, 1974.
- Van de Merwe, C., *Thesaurus of Sociological Research Terminology*. Rotterdam: U.P.R., 1974.
- Moedikdo, P., *Sociologie en recht - Over hedendaagse opvattingen betreffende het strafrecht en hun maatschappelijke betekenis*. Meppel: Boom, 1974.
- Nederlands Huisartsen Instituut, *Jaarverslag 1973*. Utrecht, 1974.
- Van Niekerk, A. E., *Populism and Political Development in Latin America*. Rotterdam: U.P.R., 1974.
- Rapport van de Commissie Gezondheidskunde Landbouwhogeschool*. Wageningen: Landbouwhogeschool, 1974.
- Santema, M., *Onderwijsbeleid en regio - De kleine school als kapstok*. Leiden: Stafleu, 1974.
- Spiecker, B., *Idealen en idolen van de opvoedingswetenschap; opstellen over grondslagen der agogische wetenschappen*. Meppel: Boom, 1974.
- Van der Steen, C., J. Sondorp, *Seksualiteit en coëductie bij zwakzinnigen*. Amsterdam: Swets en Zeitlinger, 1974.
- Terwindt, J. G. F., *De openbare bibliotheek in de Nederlandse samenleving - een explorerend onderzoek in de jaren 1951-1968*. (Twee banden) (diss.). Nijmegen, 1974.
- Werkgroep Systematische Maatschappij Informatie, *Systematische Maatschappij-informatie - Een aanzet tot discussie*. Voorburg: C.B.S., 1974.
- Van der Zwaan, A. H., *Leveren en laten leveren. Een sociotechnische systeem-analyse in de productiebeheersing*. Rotterdam: U.P.R., 1973.